

N:o 40.

Ank. till Riksd. Kansli d. 24 April 1867. kl. 11 f. m.

*Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 5) Utlåtande N:o 10,
angående väckta förslag om ändring i förordningen rörande
prestval.*

Från Andra Kammaren har till Utskottets åtgärd hänvisats *dels* en af Herr *O. Hedengren* afgifven motion N:o 111, deruti han föreslagit, att Riksdagen måtte, med afseende å sättet för presterliga embetens tillsättande inom sådana församlingar, hvilka icke äro regala, för sin del besluta: "1:o) att samtliga å kyrkostämman röstegande medlemmar af ett pastorat må ega rättighet att deltaga i prestval; 2:o) att vid sådana val alla röster skola räknas lika samt afgifvas med slutna sedlar; 3:o) att, sedan, vid inträffande ledighet, förslag blifvit af konsistorium på öfligt sätt upprättadt, det måtte stå församlingarne fritt att på frågodayen begära en eller flera extra profpredikanter, så vida minst en tredjedel af de närvarande röstberättigade enligt första punkten förenar sig om någon viss till embetet enligt gällande lag kvalificerad prestman, utan afseende på till hvilket stift han hör, hvilken eller hvilka må ega ej allenast att predika prof efter dem, som ega förslagsrum, utan äfven att gemensamt med dessa komma under omröstning"; *dels ock* en af Herr *J. Jonasson* från Calmar län väckt motion, N:o 189, hvori Herr *E. I. Rudberg* instämt, i hvilken motion andragits, att, enligt 29 § i Kongl. Förordningen den 1 April 1843 angående prestval, församlingarne i regala pastorat ega, vid val af kyrkoherde, om de så önska, begära fjerde profpredikant, men att denna rättighet vid andra prestval är församlingen betagen, hvadan de konsistoriela pastoratens församlingar således äro,

Bih. till Riksd. Prot. 1867. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 23 Häft. 1

vid utseende af själasörjare, inskränkta inom gränserna af ett utaf en annan myndighet än församlingen sjelf upprättadt förslag, hvilket ofta, efter hvad erfarenheten visar, kan stå i strid emot församlingens enhälliga önsknings och vilja, som innebär en orättvisa, hvilken desto heldre borde ur lagen utgå, då rättigheten för församlingen att i någon mån ega sjelfbestämningsrätt, när det gäller att utse dess andliga ledare och föresyn, är naturlig och billig, samt de konsistoriela pastoratens likställande med de regala skulle verka föga rubbade i den bestående ordningen och allsintet kunde förnärma befogade anspråk, helst den konsistoriela församlingen i icke mindre mån, än den regala, är för sin religiösa uppbyggelse beroende af prestmannen och denne får sitt underhåll af församlingen. i anseende hvar till den sistnämnda ock borde ega något rättsligt inflytande vid prestvalet, i anledning hvaraf föreslagits, att Riksdagen skulle hos Regeringen göra underdånig framställning "om borttagande ur ofvan omförmälda paragraf, äfvensom öfriga författningar, der likartade stadganden kunna förekomma, af den inskränkning, som vid prestval hittills betungat de konsistoriela pastoratens församlingar, samt deras likställande med de regala pastoraten uti rättigheten att utse fjerde profpredikant, med hemställan att Kongl. Maj:t i nåder täcktes härom stadga erforderliga bestämmelser."

Till stöd för sin motion är af Herr Hedengren hufvudsakligen anfördt: att af alla valförrättningar, hvilka ifrågakomma. inga äro mera magtpåliggande än de, genom hvilka församlingens själasörjare utses, enär af dessa vals utgång kan bero ej allenast enskilde individens, utan äfven generationers både andliga och lekamliga välfärd; att det hittills brukliga sättet för prestval i allmänhet icke medför önskvärdt resultat, utan det dermed afsedda viktiga ändamål ganska ofta förfelas till följd af de stora bristerna i sjelfva valsättet, hvarigenom intriger och magtspråk icke sällan inverka mer på resultatet, än de sökandes egenskaper, medelst inflytelserika personers begagnande af det tillfälle, som den ända till bråkdelar graderade röstskalan och den öppna voteringen erbjuda för att genom hotelser, lockelser och öfvertalanden eller andra otillåtliga medel utöfva ett otillbörligt och ofta afgörande inflytande på valens utgång; att, om någonsin personlighetsprincipen bör tillämpas, så är det vid prestval, enär vid desamma numera, efter kommunalförfattningarnes tillkomst, egentligen endast rent andliga intressen äro i fråga, hvarför vid dylika val den ene församlingsmedlemmen bör ega lika talan med den andre, oberoende af deras olika förmögenhetsvilkor, eftersom den enes själ är lika dyrbar och behöfver lika mycket andlig vård, som den andres; att deremot nu gällande valsätt vid utseende af ordets tjenare, hvarigenom ingen eger rösträtt i sin egenskap af människa eller medlem af kyrkosamfundet, utan rösträtten står i ett bestämdt aritmetiskt förhållande till egandet eller innehafvandet af hemman och lägenheter, bruk, masugnar, qvarnar och dylikt, synes

vara i högsta måtto olämpligt, i synnerhet sedan graderad skala, eller så kallad förstärkt personlighet, icke mera eger rum vid val af ombud till Riksdag, oaktadt vid utöfningen af riksdagsmannakallet en mängd frågor förekomma, af hvilkas afgörande den större egendomsegaren mera beröres, än den person, som innehar en ringare samhällsställning; att då vid dessa val alla röster beräknas lika och afgifvas med slutna sedlar, dymedelst en otillbörlig inverkan på valens utgång i betydlig mån förebygges och rösterna kunna afgifvas långt mera oberoende af främmande inflytelser, än vid öppen votering, bör jemväl samma valsätt med om möjligt ännu större skäl användas vid prestval, emedan dessa, om de misslyckas, kunna föranleda obotlig skada icke allenast för en kort tidrymd, utan äfven för mansåldrar; att en annan stor brist vidlåder det nu brukliga prestvalsättet, ithy att valet är inskränkt till tre prestmän, hvilka af en utom församlingen stående myndighet blifvit satta på förslag, icke uteslutande i följd af deras embetsgåfvor, andliga nit och erfarenhet, utan hufvudsakligast derföre, att de i afseende å tjänsteår och så kallade lärda meriter stått framom deras medsökande, hvilket gör, att de väljande ofta råka i den största förlägenhet och tveksamhet vid valet. ej på grund af de sökandes utmärkta egenskaper, utan af svårigheten vid besvarandet af frågan hvilkens af de trenne föreslagna personerna val är förenadt med minsta vådan för församlingen; att icke något kunde vara billigare, än att en församling, som är skyldig bekosta sitt presterskaps underhåll, egde rättighet till själasörjare utse hvilken som helst dertill lagligen qualificerad prestman, som församlingen sjelf funne lämpligast och för hvilken den hyste aktning och förtroende; att sannolikt, i händelse en sådan valfrihet lemnades församlingarne, ett behöfligt korrektiv skulle vinnas emot den mer och mer öfverhand tagande prestbristen, i det ett större antal unge män med afgjord böjelse och framstående gåfvor för prestembetet, än hittills, skulle föranledas att inträda i detta kall, då de kunde hoppas, att snart få komma i verksamhet såsom församlingslärare; samt att det är obilligt och i högsta måtto förderfligt, att församlingen genom ett densamma påtvingadt förslag nödgas göra sitt val bland personer, hvilkas ansökningar föranledts af begär efter högre inkomster eller lättare tjänstgöring, eller som upphunnit en ålder, då efter naturens ordning förmågan att verka mer och mer aftager, eller tröttnat vid lärarebefattningen i skolan och söka sig i det för dem främmande församlings-herdekallet en lugn reträtt på gamla dagar.

Hvad sålunda anmärkts emot nuvarande sättet vid prestval erkänner Utskottet vara till största delen välgrundadt, likasom Utskottet medgifver personlighetsgrundsatsens tillämpning vid dylika val principiellt riktig och det föreslagna valsättet väsendtligen mera ändamålsenligt, än det nu gällande, ehuru derigenom ej heller kunde undanrödjas möjligheten af obehörigt inflytande på valet eller

ernås säkerhet för den tjenligaste prestmannens väljande; Men så länge aflönningen från församlingen till själasörjaren utgår förnämligast af blott en del utaf församlingsmedlemmarne och vid slikt förhållande, med antagande af det motionerade valsättet, följden skulle blifva, att personer fingo deltaga i utseende af Pastor och kunde dervid bestämma valets utgång, hvilka icke togo del i hans aflönande, som innefattade orättvisa emot de lönegifvande församlingsboerne, samt sådan i ännu högre grad inträffade, om valrätten utsträcktes med rösträtt såsom vid kyrkostämma efter fyrktal, enär då prestvalet lätteligen afgjordes af några få sockenboer emot de öfriges önskan, och emedan den af motionären ifrågasatta valfrihet utom stiftet i afseende å fjerde profpredikant vid tillsättningen af själasörjare i konsistoriela pastorat torde med skäl böra anses, under nuvarande omständigheter beträffande prestbildningen och befordringsväsendet för prester, såsom ett allt för långt afsteg från den gamla ordningen, finner Utskottet, som här nedan särskildt yttrar sig, rörande frågan om rätt i allmänhet för församlingarne i berörda pastorat till kallande af fjerde profpredikant, att för närvarande icke kan antagas Herr Hedengrens väckta förslag om ändring i sättet för prestval inom konsistoriela pastorat, på grund hvaraf Utskottet förordar, att

Herr Hedengrens ifrågavarande motion icke föranleder till någon vidare åtgärd.

Deremot synes motionären Jonassons förslag om församlingarnes i de oftänämnda pastoratens likställande med de regala pastoratens församlingar, angående rättighet att utse fjerde profpredikant, Utskottet i alla afseenden påkalladt och tidsenligt, alldenstund giltig rättsgrund saknats för stadgandet, som betagit församlingsmedlemmarne i konsistoriela pastoraten den sjelfbestämningsrätt vid val af själasörjare, församlingsboerne i regala pastoraten tillerkänts, samt det icke kan vara för tidigt eller förenadt med någon olägenhet att rätta ett sådant missförhållande, hvilket är uttryckt i den af motionären åberopade 29:de § i Kongl. Förordningen om prestval den 1 April 1843, lydande sålunda:

“Vid val till regala pastorat må församlingen, om den det önskar, begära fjerde profpredikant, hvilken ock då uppgifvas skall. Anmäles härvid någon, som till annat stift hörer, eller laga ålder icke innehafver, eller pastorexamen ej aflagt, eller är under suspension eller i konkurstillstånd, eller af annan ännu oafgjord ansökning eller förslag hindrad, att vid förevarande tillfälle komma i fråga, och något af allt detta antingen bestyrkes, eller är af valförrättaren tillförlitligen känt; gifve han då afslag å denna begäran. Vid val till andra prestsysslor må fjerde profpredikant icke begäras“.

Genom tillägg i början af ofvan intagna § utaf “och konsistoriela“, så att första meningen i densamma erhöi denna lydelse: “Vid val till regala och konsistoriela pastorat må församlingen etc“, kunde, enligt Utskottets förmenande, den

åsyftade

åsyftade ändringen lämpligast åstadkommas, hvarföre Utskottet föreslår Riksdagen, att på det sätt bifalla Herr Jonassons motion, att

Riksdagen beslutar hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om förordnande af nyssbeskrifna tillägg i 1843 års Kongl. Förordning om prestval.

Stockholm den 5 April 1867.

På Utskottets vägnar:

Axel Reutercrona.

Ordförande.
